

Започатковуємо сьогодні нову сторінку. Назва її: “Яскраві особистості медицини”. Писатимемо тут про тих, хто залишив слід, зробив вагомий внесок, присвятив розвитку галузі знання, вміння, час, зрештою, своє життя.

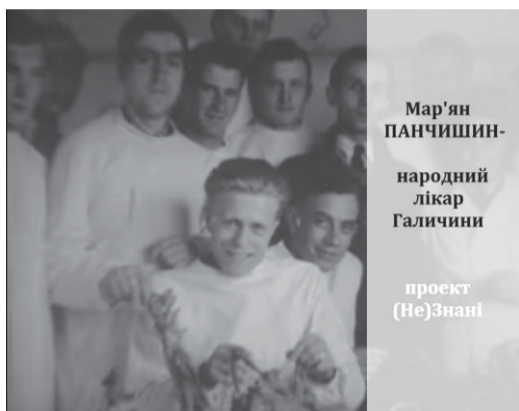
Данина пам’яті своїм попередникам, видатним медикам далекого і близького минулого — це не просто згадка знаних імен історії медицини, це продовження їхньої справи і традиції служіння Людині. Не забудемо й тих, котрі були незаслужено забуті. Заповнити цю прогалину, віддати належне, відновити справедливість — також наше завдання. Адже без знання минулого немає сьогодення і майбутнього.

Сторінку у нашій газеті відкриває історія життя народного лікаря Мар’яна ПАНЧИШИНА.

Мар’ян Панчишин – народний лікар Галичини

Мар’ян Панчишин – без перебільшення один із найвидатніших галицьких українців першої половини ХХ ст. Перелік його справ та здобутків справді вражає: видатний фахівець у галузі внутрішніх хвороб і туберкульозу, народний лікар Галичини, організатор і ректор Українського таємного університету у Львові, засновник Українського гігієнічного товариства, протитуберкульозного диспансеру та першого українського санаторію, керівник терапевтичного відділу “Народної лікарни”, редактор журналів “Лікарський вісник” і “Народне здоров’я”, професор та завідувач кафедри шпитальної терапії Львівського медичного інституту, засновник Львівської школи терапевтів, автор низки наукових праць з найактуальніших питань медицини.

лікування. Непоодинокими були випадки, коли лікар не лише давав гроші на ліки, а ще й купував залізничний квиток додому.

У 1920 році Мар’ян Панчишин відновив діяльність Українського лікарського товариства, був обраний його головою та розпочав видавати «Лікарський вісник». В усіх справах незмінним помічником лікаря була його колега Ольга Кривокульська. У 1921 році Мар’ян Панчишин та Ольга Кривокульська створили сім’ю, а у 1923 році в родині народився син Мар’ян. Родина збільшилася, тому потрібно

було підшукати нове приміщення. У 1923 році львівський магістрат дав дозвіл лікарів Мар’яну Панчишину будувати віллу на вул. Кушинській, 3 (сьогодні вулиця Кармелюка).

На замовлення лікаря Панчишина проект будови двоповерхового будинку в стилі модерн із рисами української народної архітектури виконав львівський архітектор Казимир Тедорович. Будівництво було завершено 22 липня 1925 року. Цього ж року народився молодший син професора – Юрій. Вілла професора Панчишина була відома далеко за межами Львова, адже народний лікар не відмовляв нікому. Тих пацієнтів, яких Мар’ян Панчишин не міг прийняти, залишав почувати.

Ризикуючи своєю безпекою, лікар Панчишин у своїй віллі проводив заняття Українського таємного університету. Студенти теж були поінформовані про небезпеку і відразу «перетворювалися» на пацієнтів, щойно розпочиналася облава. Мар’ян Панчишин був першим деканом медичного факультету Українського таємного університету (УТУ), один рік його обирали ректором університету, тричі – проректором. Народний лікар був настільки завантажений, що годі було думати про якісь додаткові обов’язки.

Мар’ян Панчишин керувався життєвим кредо: «Якщо ми того не зробимо, то хто зробить замість нас?»

Несприятливі санітарні умови, низький рівень життя українців – усе це не давало спокою лікарю. Він розумів: для того, щоб подолати ці негативні наслідки, потрібно організувати просвітницьку роботу. Не шкодуючи власного часу, доктор Панчишин організує виїзди в різні куточки Галичини з науково-популярними лекціями на санітарно-гігієнічну тематику. Проводить роз’яснювальну роботу щодо профілактики туберкульозу, пояснює, як доглядати за немовлятами.

Наприкінці 1928 року Мар’ян Панчишин організує Українське гігієнічне товариство, для якого купує за власні кошти двоповерховий будинок на вулиці Уейській, 14 (тепер вулиця М. Устияновича), де розміщується протитуберкульозний диспансер. До речі, рентгеноапарат теж було придбано за кошти лікаря.

Не було ділянки життя, де б не відчувалося шире серце, ясний розум, щедра рука народного професора, – писав про Мар’яна Панчишина лікар і науковець Борис Білінський.

Світлиця іншим, згораю. Цей латинський вислів особливо стосується особи Мар’яна Панчишина: довгі роки роботи з рентгенівськими променями без належного захисту призвели до незворотних змін на шкірі кистей – рентгенівського дерматиту. А рубці на серці – свідки глибоких переживань сприятимуть згодом сумному логічному кінцю. Але це все потім, а до того була праця, праця, праця...

Мар’ян Панчишин – активний організатор антиалкогольного руху «Відродження», довголітній голова Українського лікарського і Українського гігієнічного товариств. Дбаючи про здорову націю, Мар’ян Панчишин займається й далі просвітницькою роботою. Тим часом на Україну чекали нові випробування. «Золотий вересень» 1939 року визначив подальшу долю Галичини, а для тисячі українців став початком масового терору. Мар’ян Панчишин опинився перед складним вибором. Перекопаний державник, він змушений був відповісти на питання: співпрацювати з радянським урядом чи відмовитись?

«Панчишин не міг сприйняти ні сталінського терору, ні подвійної «моралі», яка утверджувалася на Галицькій землі, – пише Борис Білінський. – Відомо зі спогадів сучасників, що Мар’ян Панчишин як депутат Народних Зборів, а пізніше Верховної Ради СРСР пробував надавати допомогу невинно репресованим. У більшості випадків він зазнавав невдач і це ранило його добру і чутливу душу.

Треба пам’ятати, що Мар’ян Панчишин завжди декларував себе в першу чергу українцем і як таким, що не міг не оцінити історичного значення возз’єднання українського народу. В цей час він ще не міг передбачити трагедії в тюрмах Львова 1941 року; а нова влада обіцяла великі можливості для розвитку української науки і культури, яким Мар’ян Панчишин служив усе своє свідоме життя». І справді, спочатку все складається підозріло вдало. Мар’ян Панчишин очолює кафедру госпітальної терапії. Йому присвоюють радянські наукові ступені доктора медичних наук і професора без захисту дисертації.

Українська патріотична молодь має за честь навчатися в улюбленого професора, а той докладає усіх зусиль, аби якомога більше «українського елементу» долучилося до навчання. Проте трагізм доби не вберігає навіть найсвятіші душі.

Немає серед живих народного лікаря Мар’яна Панчишина. Життя змінилося кардинально. Розпитую на вулицях Львова у перехожих, як знайти Музей історії медицини імені Мар’яна Панчишина, котрий до речі, розташований у будинку лікаря, де є і меморіальна кімната професора Мар’яна Панчишина. Здивовані погляди...

Чогось не пам’ятаємо ми тих, про кого маємо розповідати дітям.

– Лікар Панчишин був відомою постаттю свого часу, – розповідає директор музею Олесь Канчалаба. – Колишній редактор «Діла» Іван Німчук так охарактеризував професора Мар’яна Панчишина: «Він належав до трійці – крім митрополита Андрея Шептицького та президента ЗУНР Костя Левицького – найвизначніших громадян Галичини першої половини двадцятого століття».

У період німецької окупації Мар’ян Панчишин докладає всіх зусиль, аби зберегти українську вищу медичну школу, проте робити це все складніше. Навесні 1942 року, в умовах окупації, вдалося відновити навчання, під вивіскою «фахових курсів». Саме завдяки їм удалося зберегти безперервність медичної школи і полегшити відновлення інституту після звільнення Львова від фашистів у 1944 році.

На жаль, Мар’яну Панчишину не судилося взяти участь в його роботі. 1943 рік став для нього фатальним. Саме в цей час розпочинаються конфлікти між УПА та Армією Крайовою. Мар’ян Панчишин одержує постійні погрози.

Армія Крайова вбиває Андрія Ластовецького — професора фізики, енергійного помічника Панчишина. Ластовецького звинувачують у тому, що він не хотів приймати польських студентів на навчання. Мар’ян Панчишин відчуває, що смерть чатує й на нього. Перевтомленим працює, фізично знесиленний, народний лікар важко занедажує. На допомогу знову прийшов митрополит Андрей Шептицький — пацієнт та приятель професора Панчишина. У Святоюрській палаті митрополита, народний лікар почувався захищеним, і все сподівався на те, що вдасться побороти хворобу.

На жаль, не судилося. 9 жовтня 1943 року втомлене серце лікаря Мар’яна Панчишина перестало битися. Є беззаперечні свідчення того, що якби не його фізична смерть, уникнути репресій йому не вдалося б.

Через роки ім’я народного лікаря повертається до сучасників. Як приклад відданого служіння українській справі та рідній землі.

Своєю діяльністю Мар’ян Панчишин показав, яким має бути справжній лікар.

Знання і досвід – в ім’я збереження здоров’я українців. Таке життєве кредо мав лікар Мар’ян Панчишин.

Проукраїнська позиція Мар’яна Панчишина далася взнаки. У 1919 році він змушений залишити працю в університеті через шовіністичну позицію частини працівників медичного факультету. Відтоді лікар розпочинає приватну практику, приймаючи пацієнтів на вулиці Гловінського, 2а. Окрім того він працює в Українському допомоговому комітеті, шпиталі «Народна лікарня» ім. митрополита Андрея Шептицького, вживає заходів, аби згуртувати всіх українських лікарів. Чимало зусиль Мар’ян Панчишин докладає задля відновлення діяльності Українського лікарського товариства. Окупаційна польська влада також не сидить склавши руки. Звістка про те, що українській молоді заборонено вступати до вищих навчальних закладів, примусила діяти негайно. Мар’ян Панчишин активно долучається до творення таємних медичних курсів, які згодом перетворилися на медичний факультет Українського таємного університету у Львові (1920-1925рр.). Потрібно було так організувати заняття, щоб про них ніхто не дізнався. Для цього студенти розбивалися на групи по 7-8 осіб, розпорошуючись по місту. Це був непоганий конспіраційний хід. Адже заняття провадилися у підвальних приміщеннях, на приватних квартирах. Після першого ригорозуму (екзамену) студенти мали змогу продовжити навчання в Чехословаччині, Австрії, Німеччині. І хоча виїзд за кордон відбувався нелегально, проте стипендіями (завдяки Мар’яну Панчишину) студентів було забезпечено. Звісно, що митрополит Андрей Шептицький також не лишався осторож, підтримуючи українських студентів матеріально.

А стражденні та хворі тягнулися до свого народного лікаря з маленьких сіл та містечок. Бідні селяни знали, що народний лікар ніколи не відмовить їм, ретельно огляне та призначить